

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 “Природничі науки”
Спеціальність	106 “Географія”
Освітня програма	“Географія”
Статус дисципліни	обов’язкова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» для здобувачів вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 106 «Географія» освітньо-професійної програми «Географія».

Укладач: Лета Василь Васильович, кандидат географічних наук, старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 8 від « 29 » червня 2021 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	III	IV
	Лекції:	
	36 год.	12 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	64 год.	102 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Охорона праці та безпека життєдіяльності» вивчає небезпеки та засоби захисту від них людини в будь-яких умовах.

Науковий напрямок дисципліни базується на загальних фізіологічних та психологічних основах життєдіяльності, всіх видах антропогенної діяльності людини та на взаємозв'язку з оточуючим середовищем і сферою її діяльності.

Мета навчальної дисципліни – забезпечити відповідні сучасним вимогам знання студентів про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини, а також до рішення різноманітних питань охорони праці згідно вимог законодавства і інших нормативних документів України.

Завдання дисципліни навчити студентів:

- правової і нормативної бази охорони праці в Україні;
- впливу виробничого середовища на людину та класифікації умов праці;
- набуття навичок аналізу й оцінювання стану охорони праці на підприємстві;
- вміння створити безпечні умови праці на виробництві.
- загальним закономірностям виникнення небезпек, їх властивостям;
- визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;
- забезпечувати гарантований рівень безпеки функціонування об'єктів народного господарства у галузі;
- прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини;
- розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;
- використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, які спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.
- ЗК 10. Навички здійснення безпечної діяльності.
- ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів.
- ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.
- ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.
- ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.
- ФК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Географія»:

ОК 1.6 «Фізика з основами геофізики»;

ОК 1.7 «Хімія з основами геохімії»;

ОК 2.14 «Основи екології».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Географія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	ПРН 1
Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	ПРН 6
Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.	ПРН 8
Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	ПРН 11
Аналізувати зміни компонент навколишнього середовища, спричиненні різними видами господарської діяльності, набути навички пошуку шляхів зменшення негативного впливу на довкілля.	ПРН 13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр
У процесі вивчення курсу студент повинен знати структуру науки, понятійно-термінологічний апарат, методи вивчення.	ПРН 1
Визначати вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця.	ПРН 6
Оцінювати середовище перебування стосовно особистої безпеки і безпеки колективу, визначати рівень безпеки системи „людина – життєве середовище”.	ПРН 6, 8
Оцінювати рівень небезпек; визначити психофізіологічні особливості людини та їх роль у забезпеченні особистої безпеки, розуміти психо-фізіологічні особливості організації виробничого процесу та взаємовідносин у трудовому колективі.	ПРН 11
Ідентифікувати небезпеку; визначати причини та можливі наслідки небезпек, розробляти ефективні системи захисту.	ПРН 13
Забезпечувати гарантований рівень безпеки функціонування об'єктів народного господарства у галузі, вміти створювати безпечні умови праці на виробництві.	ПРН 8, 13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- поточне опитування;
- модульне тестування та опитування;

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- самостійне опрацювання тем;
- виконання практичних робіт;
- усне опитування;
- залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, презентації результатів виконаних завдань.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота з тем змістовного модуля.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік у формі усної перевірки знань.

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, інструктаж), практичні (вправи, практичні роботи), наочні методи (ілюстрації, демонстрації).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	CP	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

T1, T2 ... – теми практичних робіт

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	CP	50	100
8	8	8	8	8	10		

T5, T6 ... – теми практичних робіт

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	42	5	40
Презентація			1	10
Реферат	1	8		
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	8	100	8	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» проводиться двічі на семестр, згідно розкладу модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні роботи та самостійну роботу.

Виконання модульної контрольної роботи № 1 передбачає виконання 10-ти тестових завдань та 2 теоретичні описові питання. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 2 бали, за неправильну – 0 балів. Правильно і в повній мірі описане теоретичне питання оцінюється у 15 балів. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи становить 50.

Структура модульної контрольної роботи № 2 це два теоретичні питання і 10 тестів, які дають можливість оцінити навчальні досягнення студента. Кожне якісно виконане завдання максимально оцінюється у 15 балів. Тестові завдання оцінюються у 2 бали кожен правильний

тест. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи № 2 становить також 50 балів. Причому враховується повнота викладу матеріалу, його логічна послідовність, структурність, акуратність оформлення роботи, тощо.

Критерії оцінювання модульного циклу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка: національна та ECTS	Критерії оцінювання
90 – 100	Відмінно A	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
82-89	Добре B	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою
74-81	Добре C	Студенту розкрив теоретичні питання, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
64-73	Задовільно D	Студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
60-63	Задовільно E	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі.
35-59	Незадовільно FX	Студенту не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
0-34	Незадовільно F	Студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

Студент, який не з'явився на модульну контрольну роботу (з поважних причин, підтверджених документально) має право повторно пройти контроль. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Під час другого модульного підсумкового контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. У разі, якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає екзамен за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Семестровий контроль з дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового заліку усна. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. Критерії оцінювання доводяться до відома студентів на першому занятті.

Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на заліку отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з'ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих і за відповіді на додаткові питання. Причому під час відповіді враховується повнота розкриття питань; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; логіка викладення, культура мови; аналітичні міркування, уміння робити порівняння і висновки.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні поняття охорони праці.

Тема 1. Законодавча та нормативна база України з охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці. Закон України „Про охорону праці”. Законодавство про працю. Праця жінок та молоді. Праця інвалідів. Державне соціальне страхування. Державне управління охороною праці та організація охорони праці. Служба охорони праці підприємства. Державні нормативні акти з охорони праці. Триступеневий адміністративно-громадський контроль за охороною праці на виробництві. Відповідальність працівників служби охорони праці.

Тема 2. Виробничий травматизм та професійні захворювання.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування та облік хронічних профзахворювань і отруєнь. Розслідування та облік аварій. Розслідування та облік нещасних випадків не виробничого характеру. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійних захворювань. Навчання працівників з питань охорони праці.

Тема 3. Фізіологія та психологія праці. Праця та її фізіолого-психологічні особливості. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Тяжкість та напруженість трудового процесу. Характеристика небезпечних психофізіологічних та шкідливих виробничих чинників. Вплив втоми та стресу на безпеку праці. Організація безпечної поведінки працівника в процесі праці.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна на робота	самостійна робота
3-й семестр						
Модуль 1						

Тема 1. Законодавча та нормативна база України з охорони праці.	12	4	2			6
Тема 2. Виробничий травматизм та професійні захворювання.	8	2	1			5
Тема 3. Фізіологія та психологія праці.	8	2	1			5
Тема 4. Гігієна праці та виробнича санітарія.	11	4	2			5
Тема 5. Основи техніки безпеки.	12	4	2			6
Тема 6. Пожежна безпека.	8	2	1			5
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	60	18	10			32
Модуль 2						
Тема 7. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності людини.	13	4	2			7
Тема 8. Негативні фактори та їх вплив на людину.	13	4	2			7
Тема 9. Принципи забезпечення безпеки населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часів.	11	3	2			6
Тема 10. Засоби захисту людини від небезпечних факторів у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часів.	12	4	2			6
Тема 11. Перша медична допомога ураженим в умовах надзвичайної ситуації.	10	3	1			6
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	60	18	10			32
Разом за семестр	120	36	20			64

(заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
4-й семестр						
Тема 1. Законодавча та нормативна база України з охорони праці.	12.5	2	0.5			10
Тема 2. Виробничий травматизм та професійні захворювання.	9,5	1	0,5			8
Тема 3. Фізіологія та психологія праці.	9,5	1	0.5			8
Тема 4. Гігієна праці та виробнича санітарія.	11.5	1	0,5			10
Тема 5. Основи техніки безпеки.	11.5	1	0,5			10
Тема 6. Пожежна безпека.	11.5	1	0.5			10
Тема 7. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності людини.	11.5	1	0,5			10
Тема 8. Негативні фактори та їх вплив на людину.	12	1	1			10
Тема 9. Принципи забезпечення безпеки населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часів.	11.5	1	0.5			10
Тема 10. Засоби захисту людини від небезпечних факторів у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часів.	9.5	1	0,5			8

Тема 11. Перша медична допомога ураженим в умовах надзвичайної ситуації.	9.5	1	0,5			8
Разом за семестр	120	12	6			102

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Законодавча та нормативна база України з охорони праці.	2	1
2	Фізіологія та психологія праці.	2	0,5
3	Гігієна праці та виробнича санітарія.	2	0,5
4	Основи техніки безпеки.	2	0,5
5	Пожежна безпека.	2	0,5
6	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності людини.	2	0,5
7	Негативні фактори та їх вплив на людину.	2	1
8	Принципи забезпечення безпеки населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часів.	2	0,5
9	Засоби захисту людини від небезпечних факторів у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часів.	2	0,5
10	Перша медична допомога ураженим в умовах надзвичайної ситуації.	2	0,5
Разом		20	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Поточні зміни і доповнення законодавства з питань охорони праці.	2	4
2	Гарантії прав громадян на охорону праці.	2	3
3	Дотримання вимог щодо охорони праці в процесі проектування та будівництва.	2	3
4	Міжнародна співпраця в галузі охорони праці.	2	4
5	Основні заходи захисту підлеглого персоналу, населення та території у надзвичайних ситуаціях.	2	3
6	Методи аналізу травматизму та його попередження.	2	3
7	Економічні аспекти охорони праці.	2	4
8	Основні принципи проведення евакуаційних заходів.	2	3
9	Перша долікарська допомога при нещасних випадках.	2	4
10	Ергономіка й охорона праці.	2	3
11	Кондиціювання повітря.	2	3
12	Шумозахисні зелені насадження.	2	3
13	Шляхи оптимізації технічних, середовищ них та ергономічних факторів.	2	3
14	Шляхи оптимізації розумової праці.	2	3
15	Оздоровлення повітряного середовища.	2	3
16	Захисні заходи при аварійному стані електрообладнання.	2	3
17	Економічне значення поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання.	2	3
18	Статична електрика.	2	3

19	Надання допомоги людині, ураженій електричним струмом.	2	3
20	Техногенні аварії та катастрофи.	2	3
21	Поточні зміни і доповнення законодавства з питань безпеки життєдіяльності.	2	3
22	Організація та управління безпекою життєдіяльності.	2	3
23	Техногенне середовище і людина.	2	3
24	Техногенні аварії та катастрофи.	2	4
25	Основні принципи проведення евакуаційних заходів.	2	3
26	Сучасні екологічні проблеми і здоров'я людини.	2	3
27	Правове регулювання та нагляд за безпекою життєдіяльності.	2	3
28	Тероризм і деякі аспекти забезпечення безпеки населення.	2	3
29	Зброя масового ураження та наслідки її застосування.	2	4
30	Витрати на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації.	2	3
31	Економічні аспекти безпеки життєдіяльності.	2	3
32	Праця та її фізіолого-психологічні особливості з огляду безпеки життєдіяльності.	2	3
	Разом	64	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійний пристрій для проведення лекційних занять, персональні ноутбуки, планшети для демонстрації наочного матеріалу з навчальної дисципліни, віртуальне навчальне середовище Moodle, Microsoft Office, Інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навчальний посібник - 8-те видання, перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2013.
2. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Чорна О.Г. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011.
3. Шуаїбов О.К., Росола І.Й. Теоретичні основи та логічні моделі безпеки життєдіяльності: Навчальний посібник. – У.: УжНУ, 2007.
4. В.П. Кучерявий, Ю.Є. Павлюк, А.Д. Кузик, С.В. Кучерявий. Охорона праці: Навч. посібник. – Л.: Оріяна-Нова, 2007.
5. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : підручник для студ. вищ. навч. закл.: затв. МОНУ/ В. Ц.Жидецький.- 4-те вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2010.
6. М.П. Гандзюк, Є.П. Желібо, М.О. Халімовський. Основи охорони праці: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Каравела, 2003.

Допоміжна література

1. Закон України "Про охорону праці" зі змінами і доповненнями - № 191 VII від 12.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992, № 49
2. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" № 4004-XII від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – N27.
3. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки" № 2245-III від 18.01.2001р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №77- VII від 28.12.2014 р.
5. Коваль Г.М., Петросова В.І., Решетар О.І. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – У.: УжНУ, 2001.
6. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навчальний посібник – К.: Знання, 2007.

7. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України.– К.: – 2000.
8. Миценко І.М. Забезпечення життєдіяльності людини в навколишньому середовищі: Навч. Посібник. – Кіровоград, 1998.
9. Гайченко В.А., Коваль Г.М. Основи безпеки життєдіяльності людини: навчальний посібник – 2-ге видання – К.: МАУП, 2004.
10. Панкратов О.М., Міляєв О.К. Безпека життєдіяльності людини у надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Підручники для вивчення навчальної дисципліни:

1. <http://pidruchniki.ws>
2. <http://eprints.kname.edu.ua>
3. <http://elib.hduht.edu.ua>
4. <http://ir.nmu.org.ua>

Освітні портали:

1. Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnop.kiev.ua>
2. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua>
3. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.ua>